

The background is a collage of three photographs showing people in various settings. The top photo shows a group of people in a room, some sitting on the floor and some standing, engaged in an activity. The middle photo shows a dense forest with many thin trees. The bottom photo shows a person standing in a room, possibly a classroom or a community center, with other people visible in the background.

*Õpetaja kommentaar: Õpilased
tunnistavad, et aktiivsetes tundides on nad
märkimisväärselt edukamad, sest avastavad
ja kogevad olukordi iseseisvalt ja enese sees,
vastupidiselt ettekirjutustele, mis on õige
või vale. Tänu enesekindlusele ja eneseusule
võiksid õpilased maailma valitseda...*

***Foorumiteatri
eesmärk on
muuta passiivne
vaataja aktiivseks
osatäitjaks***

MAAILMA- KODANIKUKS LÄBI FOORUM- TEATRI MEETODITE

***Foorumiteater võimaldab õpilastel
ennast teise inimese olukorda
panna. Nad arutlevad, mida
nemad ise sarnases olukorras
teeksid või tunneksid.***

SISSEJUHATUS

Käesolev õppematerjal tutvustab õpetajatele, noorsootöötajatele ja teistele huvilistele globaalse kodakondsuse ja foorumiteatri mõisteid. Materjal sisaldab järk-järgulisi metoodilisi tegevuskavasid koos lisainfoga sissejuhatuse, soojendusmängude ja harjutuste kohta.

Õppematerjal on kasulik nii noorsootöötajatele kui ka ühiskonnaõpetuse, emakeele, geograafia, ajaloo, võõrkeelte õpetajatele. Lisaks on võimalik meetodeid rakendada näitetundides ja maailmahariduse teemade lõimimisel.

Õppimise käigus arenevad õpilaste oskused ja teadmised õiglasest ja jätkusuutlikust maailmast ning kujunevad seda toetavad väärtushinnangud. Lisaks avanevad õpilastel võimalused rakendada oma fantaasiat ja empaatiat läbi teatrimetoodika.

Foorumiteater kui kollegiaalne teatrivorm on mõjuvõimas tööriist globaalse kodakondsuse temaatika uurimiseks. Tänu olulisi eluvaldkondi puudutavale dialoogile muudab see passiivse vaataja aktiivseks osatäitjaks.

Mis on globaalne kodakondsus?

Oxfam International kirjeldab **maailmakodanikku** inimesena, kes:

- On teadlik laiemast maailmast ja isiklikust rollist maailmakodanikuna;
- Austab ja hindab mitmekesisust;
- Mõistab, kuidas maailm toimib;
- Taunib sotsiaalselt ebavõrdsust;
- Osaleb kogukondlikus tegevuses erinevatel tasanditel, alates kohalikust kuni globaalse tasandini;
- On valmis tegutsema, et muuta maailma õiglasemaks ja jätkusuutlikumaks;
- Vastutab oma tegude eest.

Globaalne kodakondsus innustab lapsi ja noori analüüsima, arendama ja väljendama oma väärtushinnanguid ja arvamusi, kuulates ja austades samas teiste inimeste seisukohti. See on tähtis kõigis õppekava ainevaldkondades, eelteadmistest või vanusest sõltumata ning ideaalis tuleb seda rakendada kaasates kogu koolikeskkonda.

Globaalne kodakondsus **ei ole:**

- Laste jaoks liiga keeruline mõista;
- Suures osas või täielikult seotud võõraste inimeste ja paikadega;
- Ettekirjutuste tegemine teistele inimestele, kuidas mõelda või käituda;
- Keerulistele küsimustele lihtsate lahenduste pakkumine;
- Lisaaine niigi tiheda õppekava täiendavaks koormamiseks.

Globaalse kodakondsuse põhielemendid

Vastutustundliku globaalse kodakondsusega seondub kolm põhielementi:

- Teadmised ja mõistmine;
- Oskused;
- Väärtushinnangud ja suhtumine.

SISSEJUHATUS FOORUMITEATRISSE

Õpetaja kommentaar: Foorumiteatri metoodika kasutamine erinevate küsimuste analüüsimisel innustab õpilasi. See on praktiline ja mugav lähenemisviis, kus õpilased saavad teemadesse süveneda enda jaoks turvalises keskkonnas, kus tohib „läbi kukkuda“ ja seeläbi õppida, kuidas tulevikus edukas olla.

Miks foorumiteater?

Foorumiteatri eesmärk on muuta passiivne vaataja aktiivseks osatäitjaks ning innustada inimesi ühiskonda puudutavatel teemadel initsiatiivi näitama ja dialoogi sekkuma. Seda meetodit on rakendatud erinevates situatsioonides konfliktide lahendamiseks, kogukonna siseprobleemidesse süvenemiseks ning inimeste julgustamiseks ennast esindama ja omapoolseid lahendusi otsima.

Foorumiteater võib aidata parandada kuulamisoskust, arendada enesekindlust, suurendada koostööd, lahendada probleeme ja konflikte, parandada käitumist nii koolis kui kodus. Foorumiteater võimaldab lastel ja noortel inimestel „anda positiivne panus“ ning:

- Osaleda otsuste tegemisel ning toetada kogukonda ja ühiskonda;
- Käituda seadusekuulekalt ja hästi nii koolis kui väljaspool;
- Arendada positiivseid suhteid ning vältida koolikiusamist ja diskrimineerimist;
- Arendada enesekindlust ning tulla edukalt toime tähtsate elumuutuste ja väljakutsetega.

Foorumiteater ei ole suunatud üksnes näitlemise õpetajatele. Seda tehnikat võib mugandada ja kasutada erinevate valdkondade problemaatika arutamisel, sh ühiskonnaõpetuses, emakeeles, geograafias vms ja miks ka mitte kehalises kasvatuses jm. Ka ei ole sellel metoodikal vanusepiiri, sobib nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Foorumiteatri töötuba võib järgneda maailmaharidust käsitletavale õpilaste ettekandele või on sobivat teemat eelnevalt käsitletud ühiselt klassitunnis. Lisaks sobib metoodika gümnaasiumi valikkursuse „Globaliseeruv maailm“ juurde.

Ka õppekava välise tegevusena noorsootööga seotud organisatsioonid saavad edukalt meetodit rakendada. Foorumiteatrit võib läbi viia ühes või mitmes osas. Käesolev materjal pakub välja kavandid viie järjestikuse sessiooni korraldamiseks.

Mis on foorumiteater?

Foorumiteater on üks teatri vorm, osa ulatuslikust rahvusvahelisest liikumisest nimetusega Rõhutute teater, mille asutaja ja arendaja oli Augusto Boal, brasiilia õpetaja, teatritöö praktiseerija, kirjanik ja lavastaja. 1960ndatel aastatel hakkas Boal eksperimenteerima uute teatrivormidega, püüdes lõhkuda näitlejate ja publiku vahelisi barjääre. Boali õpetus tekitas vastuolusid ja omal ajal, arvestades Brasiilia poliitilist ebastabiilsust ja sõjalist riigikorda aastatel 1964–1985, nähti temas ohtu ühiskonnale.

Sel perioodil deporteeriti, vangistati ja piinati tuhandeid brasiillasi, kelle hulgas oli ka Boal, ning sajad inimesed tapeti. Argentiinas eksiilis olles avaldas Boal 1973. aastal oma esimese raamatu „Theatre of the Oppressed“ (Rõhutute teater). Lisamaterjali meetodite kohta leiab ka tema raamatust “Games for Actors and Non-Actors”

Kuidas foorumiteater toimib?

Terminoloogia

Foorumiteatris kasutatakse spetsiaalset terminoloogiat. Järgnevalt mõned kasulikud mõisted.

Jokker: Õpetaja või rühma juhendaja, kes sessiooni juhib. Jokker tegutseb vahendajana, tagab näidendi sujuva kulgemise ning selgitab publikule „reegleid“.

Peategelane: Keskne karakter, kes stseenis raskusega kokku puutub.

Osatäitja: Kui pealtvaataja sekkub stseeni, et selles osaleda, saab temast osatäitja.

Foorumiteatris saavad publiku liikmetest aktiivsed osatäitjad, mistõttu on oluline nende kartuste hajutamine, kasutades selleks eelsoojendust, erinevaid mänge ja harjutusi. Samamoodi on tähtis turvalise ruumi loomine ja enesekindluse tekitamine, kehtestades põhireeglid. Õpetaja roll on väga oluline. Edaspidi tuleb sellest täiendavalt juttu „Foorumiteatri juhendis“ ja näited mängude kohta on välja toodud „Sessiooni kavandites“.

Foorumiteater saab alguse stseeni kokkuleppimisest, milles peategelane püüab edutult probleemist vabaneda ja tülikat küsimust lahendada. Probleem on rõhumise sümptom ja sellega kaasnevad üldjuhul nähtavad rõhujad ning peategelane, kes tunnetab rõhumist. Rõhumine on oluline konkreetse publiku jaoks, kes on 'ohvrid' või lausa 'pahategijad' ja kellel on võimalus alternatiivseid lahendusi välja pakkuda.

Pärast lühinäidendi või stseeni esmaesitlust ehk 'mudeli' esitamist, mängitakse seda uuesti. Seekord julgustab jokker publikut „Stopp“ hüüdma, et näidendisse paus teha ja sekkuda. Publiku liige, kes stseeni katkestab, vahetab peategelase välja ja mängib lõpuni nii, nagu tema nägemuses võiks lahenduseni jõuda. Stseen mängitakse korduvalt läbi erinevate sekkumistega erinevate pealtvaatajate poolt. Lõpptulemuseks on dialoog probleemi, rõhumise põhjuse või tülika teema üle ning alternatiivide või võimalike lahenduste analüüsimine.

Foorumiteatri korraldamine tähendab, et loo sisu on etteaimamatu; ükski stseen pole eelmisega ühesugune. See tekitab ruumi spontaansusele ja loovusele, kõigil on õigus ärakuulamisele ja kaasamisele. Foorumi käigus võib esitada mitmeid lahenduskäike ja valikuvõimalusi.

Foorumiteater ei ole võrreldav rollimänguga, kus osalejad mängivad kedagi teist ja võtavad nende kuju. Erinevalt rollimängust muudavad foorumiteatris osalejad teatud määral aktiivselt tegevuse kulgu.

Õpetaja kommentaar: Õpilased tunnistavad, et aktiivsetes tundides on nad märkimisväärselt edukamad, sest avastavad ja kogevad olukordi iseseisvalt ja enese sees, vastupidiselt ettekirjutustele, mis on õige või vale. Tänu enesekindlusele ja eneseusule võiksid õpilased maailma valitseda...

Foorumiteatri kasutamine globaalse kodakondsuse temaatika analüüsimisel

*Õpilase kommentaar: Olen
õppinud mõtlema teistest
vaatenurkadest lähtuvalt.*

Foorumiteater kui abivahend, mis aitab noortel inimestel teemasid analüüsida, probleeme ja konflikte lahendada või rõhumise suhtes seisukohti võtta, toimib kõige tulemuslikumalt siis, kui näitlejate ja osatäitjana kaasatud inimesed suudavad probleemidega samastuda.

Teatud küsimused, näiteks poliitiliste, sotsiaalsete või isiklike mõjutustega valdkonnad või need, mis puudutavad väärtuseid või usku, võivad osutuda tundlikeks või vastuolulisteks. Sotsiaallained ja ühiskonnaõpetus rõhuvad lastele ja noortele selliste teemade õpetamise vajalikkust, eeskätt selleks, et valmistada neid ette moodsa maailma keerukusteks.

Maailmaharidus võimaldab lastel ja noorte inimestel kriitilise mõtlemise oskust arendada, globaalsete küsimuste keerukust mõista, erinevaid seisukohti austada ja väga laiaulatuslikel teemadel otsuseid langetada. Foorumiteatri kasutamine globaalse kodakondsuse teemasse süvenemiseks on ideaalne võimalus noorte inimeste julgustamiseks otsima pigem isiklike lahendusi kui leppima teiste poolt peale surutud lahendustega.

Õpetaja kommentaar: Foorumiteater võimaldab õpilastel ennast teise inimese olukorda panna. Nad arutlevad, mida nemad ise sarnases olukorras teeksid või tunneksid. See annab õpilastele võimaluse isiklikku arvamust omada ja tundeid avaldada, õigeid ja valesid vastuseid pole ning lapsed, kelle kirjaoskus on veel kesine, suudavad paremini oma tundeid väljendada.

FOORUMITEATRI JUHEND

Õpilase kommentaar: Olen enesekindlust juurde saanud ja õppinud mängudes mitte nii tagasihoidlik olema.

Enesekindluse kasvatamine

Paljusid inimesi võib näitlemist eeldavates tegevustes osalemine närveerima panna, kuid kõiki noori tuleks julgustada mängust osa võtma ja ettepanekuid tegema olukorra muutmiseks. Tähtis on luua turvaline, toetav õhkkond, mis innustab ja motiveerib õpilasi antud õppetöös osalema.

Põhireeglid

Kõigepealt on vajalik koostöös rühmaga teatud mängureeglite kehtestamine, mis iga sessiooni alguses üle korratakse. Reeglid võivad olla muuhulgas järgmised:

- Ära naera teiste üle;
- Korraga räägib ainult üks inimene;
- Austa teiste inimeste seisukohti;
- Esita väljakutse ideedele, mitte teistele inimestele;
- Luba kõigil oma arvamust avaldada.

Kui reeglid lubatakse rühmal endal välja töötada, siis tekitab see omanikutunde ja tõenäosus on suurem, et rühm neist sessiooni käigus kinni peab.

Soojendusmängud

„Sessioonide kavandis“ välja pakutud soojendusmängud on kasulikud noorte inimeste kui rühma enesekindluse suurendamiseks ning loomingulise ja turvalise õhkkonna loomiseks.

Õpetaja, noorsootöötaja või juhendaja roll

Õpetaja, noorsootöötaja või juhendaja mängib tundlike või vastuoluliste küsimuste arutamisel kõige tähtsamat rolli. Õpetaja võib mängida erinevaid kindlaid rolle, näiteks:

- Võimaldada lastel pigem isiklikke mõtteid, ideid ja lahendusi välja pakkuda, mitte neid ette öelda;
- Esitada väljakutse teatud ideede, käitumismudelite või vahelesegamiste suhtes, nt rassism, homofoobiad jne;
- Informeerida, st uurida teatud teema erinevaid tahke ning jagada õpilastele taustainfot või vastavalt vajadusele mõningaid märksõnu.

Enesekindlamatel õpilastel tuleks lubada esimeste seas osatäitjateks hakata, kuid tähtis on mitte lasta neil domineerida ja teisi rühma liikmeid tuleb samuti julgustada mängust osa võtma.

Foorumiteatris mängib õpetaja, noorsootöötaja või juhendaja ehk **jokker** väga konkreetset rolli, tegutsedes vahendajana, tagades näitemängu sujuva toimimise ja selgitades publikule „reegleid“. Vt Näpunäited jokkerile.

Ruum

Ideaalis peaks kasutatav ruum olema piisavalt suur, et inimesed saaksid üksteisele segamatult väikestes rühmades töötada, lühistsenaariume harjutada ja ülejäänud rühmale esineda. Kõige sobilikum oleks väike saal, kuigi laudu ja toole liigutades saab ka klassiruumi sobivalt ümber kohandada. Eesmärk ei ole teatri loomine, mistõttu lava või rekvisiidid pole nõutavad.

Juhend foorumiteatri läbiviimiseks

1. Alustage stseeni või lühinäidendiga, mille noored on ette valmistanud või improviseerivad. Vt allpool võimalikke stsenaariumeid. Keskenduda tuleks probleemile või vaidlust tekitavale küsimusele.
2. Esitage kogu stseen või lühinäidend. Arutlege rühmaga olukorra üle: mis toimus, milliseid küsimusi või probleeme tõstatati?
3. Mängige stseen uuesti läbi. Seekord kutsub jokker pealtvaatajaid üles tegevust suvalisel hetkel katkestama, hüüdes „Stopp!“. Publiku liikmest, kes stseeni peatab, saab uus osatäitja, ta vahetab keske karakteri ehk peategelase välja ja püüab olukorda muuta, et positiivne lahendus saavutada.
4. Kõik rühma liikmed peaksid plaksutama, kui keegi vabatahtlikult osatäitjaks hakkab, seda nii stseeni sisenedes kui sellest lahkudes.
5. Kõik teised näitlejad peaksid oma vanas rollis jätkama. Kui näiteks mõni õpilane on kiusaja rollis, siis ei saa ta ootamatult parimaks sõbraks muutuda.

6. Kui uus osatäitja on püüdnud mõnda aega tulutult olukorda lahendada, võivad teised tegevuse katkestada ja katsetada muud strateegiat. Stseeni mängitakse korduvalt läbi erinevate osatäitjate erinevate sekkumistega.
7. Sekkumised peaksid peegeldama reaalsust ja olema saavutatavad. See tähendab, et maagia ja superkangelased pole mängus lubatud ning osatäitjad ei saa peategelast nähtamatuks muuta või lendama panna. Samuti ei saa muuta peategelase motivatsiooni. Kui näiteks peategelane tahab saada jalgpallimeeskonna liikmeks, kust ta välja jäeti, siis ei saa ta äkitselt otsustada muu spordiala kasuks.
8. Lõpetage positiivse noodiga, mängides stseeni veelkord ja muutes lõpp positiivseks. Sessiooni lõpuks võib siiski juhtuda, et lahendust ei suudetud saavutada. Tähtis on, et noored inimesed mõistaksid sekkumise tagamõtet konfliktis olukorras ning otsiksid strateegiaid positiivsemate lõpplahenduste saavutamiseks, mida vajadusel ka reaalelus kasutada.

Näpunäited jokkerile

1. Jokkeri ülesanne on seletada, kuidas foorumiteater rühmas toimib. Ta peaks selgitama, et oluline pole mitte esinemisoskus, vaid kõva ja selge häälega rääkimine.
2. Jokker peab tagama, et põhireeglitest kinni peetakse.
3. Jokker peab esitama küsimusi ning julgustama osatäitjaid arutlema ja analüüsima stsenaariumis tõstatatud küsimusi. Jokker ei tohiks vastuseid ette anda, vaid võimaldama õpilastel enda mõtete, ideede ja lahendustega välja tulla.
4. Jokker peab julgustama kõiki mängus osalema, innustades vaiksemaid rühmaliikmeid ja vältides enesekindlamate laste domineerimist.
5. Jokker peaks diskrimineeriva käitumise vaidlustama, näiteks rassistliku või seksistliku kommentaari puhul paluma inimesel oma arvamust põhjendada või küsima ülejäänud rühmalt, kas diskrimineeriv käitumine on nende meelest õigustatud.
6. Jokker peaks tagama, et rühm on üksteise suhtes toetav, sh plaksub osatäitjatele stseeni sisenedes ja lahkudes.

7. Jokker peaks korraldama arutelu pärast iga osatäitja katset olukor-
da lahendada. Näiteks mis juhtus, mis muutus või ei muutunud?
8. Jokker peaks üles märkima iga positiivse strateegia, mis olukorrale
kasuks tuli ning iga negatiivse strateegia, mis tuleks vaidlustada.
9. Sessiooni lõpetuseks peaks jokker mängust kokkuvõtte tegema,
korrales üle sekkumiskohad, kus uued osatäitjad stseeniga liitusid
ning leiutatud strateegiad probleemi lahendamiseks.

PRAKTIINE ABIWAHEND: SESSIOONIDE KAVANDID

Märkus sessioonide kohta

Allpool kirjeldatud viis sessioonikavandit on loodud järjekorras rakenda-
miseks. Igale sessioonile peaks kuluma üks tund, kuid sessioonile nr 4 võib
kuluda rohkem aega, sõltuvalt sellest, kui põhjalikku uurimistööd õpilas-
telt teatud teemade puhul eeldatakse. Stseenide esitamisele ja foorumi-
teatri tehnika kasutamisele vastavates stseenides kulub tõenäoliselt samuti
rohkem aega kui üks sessioon.

Sessioon nr 1

Eesmärk: Pakkuda noortele inimestele võimalust mõtiskleda probleemide
üle, mis mõjutavad neid endid, nende kogukonda ja maailma üldisemalt.

Noortel inimestel on võimalus:

- Määratleda otseseid seoseid isikliku elu ja laiema ühiskonna vahel;
- Mõista väljendi „vastastikune sõltuvus“ tähendust;
- Arutada ja määratleda isiklikke, kohalikke ja globaalseid probleeme
ning nende võimalikke seoseid;
- Analüüsida, mida tähendab olla globaalne kodanik.

Tegevus 1: Gloobus (5 minutit)

Paluge õpilastel ring moodustada. Visake täispuhutav gloobus ringi kes-
kele ja paluge igal õpilasel nimetada üks riik, mille nimi algab eelnevalt
nimetatud riigi viimase tähega, alustades Eestist.

Tegevus 2: Globingo (15 minutit)

Igal õpilasel peaks olema kirjutusvahend ja Globingo tööleht (vt allpool), nad seisavad püsti ja liiguvad ruumis ringi. Paluge neil leida rühma liikmeid, kes vastavad töölehele märgitud küsimustele. Iga vastuse jaoks tuleb leida erinev inimene. Osalejad peaksid kirjutama paberile oma nime ja vastused küsimustele. Kui tööleht on täidetud, hüüavad nad „Globingo!“.

Arutlege rühmas küsimuste sisu üle. Millised seosed on meil muu maailmaga, nt keskkondlikus, kultuurilises, ärilises, tehnoloogilises mõttes?

Tutvustage õpilastele mõistet „vastastikune sõltuvus“, mis näitab, „kuidas inimesed, kohad, majandused ja keskkonnad on omavahelises lahutamatus seoses ning meie valikud ja tegevus võib põhjustada globaalse tagasilöögi.“

Globingo tööleht

Leia keegi, kes...

1. On reisinud mõnda välisriiki
2. Kannab mõnda rõivaeset, mis on valmistatud välisriigis
3. Armastab välismaist muusikat
4. Oskab nimetada kaks välismaist ettevõtet, mis tegutsevad Eestis
5. On hiljuti lugenud ajalehest uudist mõne välisriigi kohta
6. On hiljuti McDonalds'is käinud
7. Omab elektroonilist seadet, mis on valmistatud välisriigis
8. Kasutab kodus internetti
9. Armastab mõne teise riigi toitu
10. Oskab nimetada mõnda välisriigi tuntud sportlast
11. Vanavanemad omavad isiklikku sõiduautot
12. On täna šokolaadi sünninädal

Võetud raamatust „Globaliseerumise väljakutse: õpetaja käsiraamat 11–16-aastaste õpetamiseks“.

Tegevus 3: Kohalikust globaalseks (20 minutit)

Jagage õpilased väikestesse rühmadesse ning andke igale rühmale kolm suurt paberilehte ja kirjutusvahendid. Esimesele paberilehele paluge kirjutada mõned tegurid, mis mõjutavad maailma tervikuna, nt sõda, vaesus, kliimamuutus jne. Teisele lehele paluge kirjutada, kuidas mõni tegur võiks mõjutada kohalikku kogukonda, nt üleujutus, veepuudus, migratsioon jne. Kolmandale lehele paluge kirjutada, kuidas mõni tegur võiks õpilaste isiklikku elu mõjutada, nt naabritega tülitsemine, koolikiusamine, astma põdemine jne. Asetage paberilehed seinale, nii et kõik neid näeksid. Arutlege, millised teemad on rühma jaoks kõige olulisemad. Millised teemad oleks võinud välja jätta?

Tegevus 4: Kes on globaalne kodanik? (20 minutit)

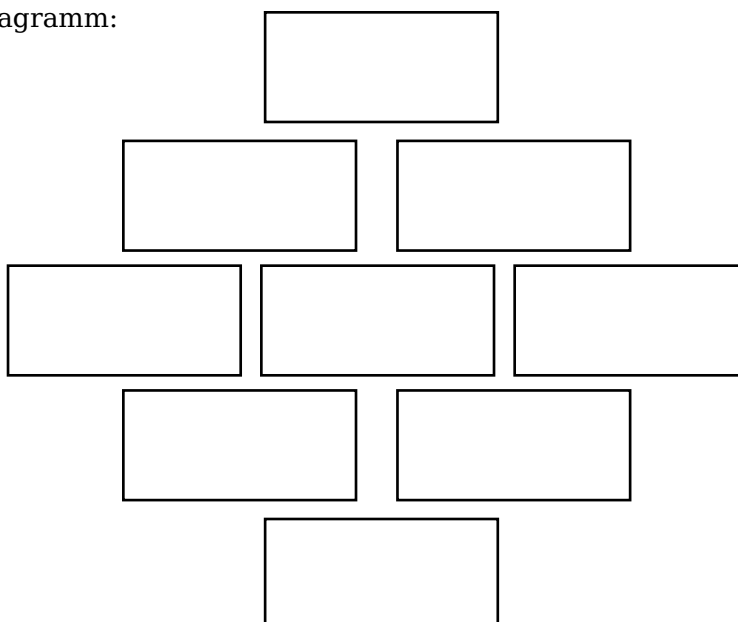
Jagage õpilased väikestesse rühmadesse, paluge kõigil tutvuda alloleva töölehega ja arutage, milliseid punkte peetakse kõige tähtsamateks seoses maailmakodanikuks olemisega. Seejärel tuleks õpilastel üksmeel saavutada ning reastada väited tähtsuse järjekorras, kasutades teemanti kujulist ülesehitust, kus kõige olulisem väide on ülemises kastis, kõige vähetähtsam alumises kastis ning võrdse tähtsusega väited kõrvuti kastides (vt alumist joonist).

Paluge rühmadel kommenteerida ja põhjendada oma seatud järjekorda. Õiged ja valed vastused puuduvad, kõigil võivad olla erinevad tulemused, kuid iga rühm peaks suutma oma otsust põhjendada.

Tööleht: Kes on maailmakodanik?

1. Ma püüan mõista, kuidas teised inimesed ennast tunnevad
2. Mina olen sama oluline kui iga teine inimene
3. Kõik inimesed on minuga võrdsed, kuid minust erinevad
4. Ma tean, mis on õiglane ja ebaõiglane ning püüan õigesti käituda
5. Ma hoolin keskkonnast ega raiska ressursse
6. Ma püüan teisi aidata ja nendega mitte tülitada
7. Mul on oma ideed, kuid ma võin neid muuta, kui need osutuvad valedeks
8. Ma soovin maailma kohta rohkem teada saada
9. Ma usun, et suudan maailma muuta

Teemanti kujuline diagramm:

Sessioon nr 2

Eesmärk: Analüüsida konfliktiolukordades tekkivaid tundeid ja positiivsete lahenduste leidmise strateegiaid.

Noortel inimestel on võimalus:

- Määratleda ja arutleda konfliktsetes olukordades tekkivaid tundeid;
- Rühmatöö osana kujutleda ja kirjeldada keerulist või konfliktset olukorda;
- Arutada võimalusi keeruliste või konfliktsete olukordade lahendamiseks.

Tegevus 1: Punane, kollane, roheline (5 minutit)

Paluge õpilastel ruumis ringi liikuda ning seisma jääda, kui te hüüate „Punane“. „Kollase“ ajal liigutakse aeglaselt ja „rohelse“ ajal suurendatakse kiirust.

Tegevus 2: Skulptuuride park (20 minutit)

Õpilased jagunevad paarideks, kus üks paariline on 'skulptor' ja teine 'savi'. Skulptor peaks modelleerima savist kuju, mis kujutab tema tundeid viimati toimunud tüli ajal. Kõik õpilased vaatlevad teiste töid ja arutlevad, mida võiks kuju väljendada, nt pettumust, viha, kurbust.

Paluge paaridel rollid vahetada, kuid seekord modelleerib skulptor savist esimese kuju vastandemotsiooni. Kõik vaatlevad uuesti kujusid ja arutlevad, mis võis esimese ja teise kujundi vahepeal muutuda, nt leppimine, tülist rääkimine kolmandale isikule jne.

Tegevus 3: Stopp-kaader (35 minutit)

See tegevus toimib foorumiteatri idee sissejuhatuseks, pakkudes noortele inimestele võimalust arutleda, kuidas saab olukordi muuta ja lahendada. Jagage õpilased väiksemateks rühmadeks ning paluge neil luua stopp-kaader, kus kõik rühma liikmed kujutavad ühte järgnevast nimekirjast valitud sõna: kõrvalejätmine, agressioon, võim, konflikt, diskrimineerimine. Rühmad vaatlevad üksteise loodud kujundeid. Paluge neil arutleda, mis nende arvates erinevates stseenides toimub. Koputage mõnele kujuna seisvale inimesele õlale ja paluge tal kirjeldada enesetunnet antud situatsioonis. Küsige soovitusi, kuidas kujundit positiivsemaks muuta ja liigutage kujusid sellele vastavalt. Lõpetage positiivse stopp-kaadriga. Arutage kogu rühmaga, mis ja kuidas muutus, mida nad sellest olukorrast õppisid, ja kas selline muutus on reaalne?

Sessioon nr 3

Eesmärk: Tutvustada lastele ÜRO Lapse õiguste konventsiooni ning foorumiteatri metoodikat.

Noortel inimestel on võimalus:

- Õppida tundma oma õigusi seoses ÜRO Lapse õiguste konventsiooniga;
- Määratleda asjakohaseid õigusi seoses valitud stsenaariumitega;
- Rühmatöö osana mängida läbi teatud stsenaariumid;
- Katsetada foorumiteatri tehnikaid;
- Arutada võimalusi keeruliste või konfliktsete olukordade lahendamiseks.

Tegevus 1: Kolumbia hüпноос (10 minutit)

Selle tegevuse läbiviimiseks peavad kõik paarideks jagunema. Paluge ühel õpilasel igast paarist oma peopesa sirgete sõrmedega ette sirutada, 20–40 cm kaugusele oma partneri näost, keda „hüpnotiseeritakse“ ja kes peab peopesale igale poole järgnema, püüdes hoida oma nägu paarilise peopesaga paralleelselt. „Hüpnotiseeriija“ võib „sundida“ „hüpnotiseeritavat“ erinevaid väändunud asendeid võtma, samuti võib ta kätt vahetada, kuid liigutused peaksid olema aeglased ja tasakaalukad. Seejärel vahetavad partnerid rollid. Kolmandal korral võivad mõlemad paarilised samaaegselt nii oma käega liikumist juhtida kui näoga teisele inimesele järgneda.

Tegevus 2: ÜRO Lapse õiguste konventsiooni ja foorumiteatri tutvustamine õpilastele (50 min)

Tutvustage rühmale ÜRO Lapse õiguste konventsiooni. Konventsioon, mis võeti vastu 20.11.1989, sõnastab laste põhiõigused. See on kõige ulatuslikumalt ratifitseeritud (juriidilist võimu arvestades) inimõiguste kokkulepe maailma ajaloos, mille on vastu võtnud 191 riiki. Konventsioon sätestab laste õigused 54 artiklis ja kahes lisaprotokollis. See juhindub neljast lastele suunatud põhiprintsiibist:

1. Keegi ei tohiks kannatada diskrimineerimist.
2. Isiklikud parimad huvid peaksid olema esmatähtsad sind puudutavate otsuste tegemisel.
3. Sul on õigus ellu jääda ja areneda. See hõlmab ka õigust vaimsele ja füüsilisele heaolule.
4. Sul peaks olema vabadus avaldada oma seisukohti, mida ühtlasi tuleks arvesse võtta kõigis sind puudutavates küsimustes.

Jagunedes väikesteks rühmadeks, andke igale rühmale stsenaariumi kaart. Paluge igal rühmal arutada antud stsenaariumiga seotud õigusi. Seejärel paluge neil ette valmistada stseen või lühinäidend, et stsenaarium läbi mängida. Paluge igal rühmal oma stseen ülejäänud õpilastele esitada.

Selgitage õpilastele, mis on foorumiteater ja kuidas see toimib (vt juhendit). Õpetaja või juhendaja on jokkeri rollis (vt näpunäiteid jokkerile). Paluge õpilastel valida üks stseen, et foorumiteatri tehnikat katsetada. Kui aega on piisavalt, võivad õpilased esitada veel mõne stseeni.

Sessioon nr 4

Eesmärk: Uurida globaalse kodakondsusega seotud küsimusi ja töötada välja stseenid või lühinäendid, milles foorumiteatri tehnikat rakendada.

Noortel inimestel on võimalus:

- Uurida globaalse kodakondsusega seotud teemasid erinevaid meetodeid kasutades;
- Valmistada väiksemates rühmades ette stseen või lühinäidend mõnel eelnevalt uuritud teemal, kasutades foorumiteatri tehnikat.

Tegevus 1: Peegelduv ring (10 minutit)

Paluge rühmal ring moodustada ja määratleda oma paariline ehk inimene, kes ringis täpselt tema vastas seisab. Pool ringi on seega nummerdatud ja vastaspoolel seisev partner saab endale sama numbri.

Hüüdke välja üks number ja vastav paar hakkab ringis edasi liikuma, peegeldades üksteise liigutusi ja hoides üksteise vahel kujuteldavat telge nii, et nad seisavad alati vastamisi ja keskpunktist ühel kaugusel. Kumbki paariline võib nii juhtida kui järgneda: selle võib ette määrata või lasta õpilastel iseseisvalt tegutseda ja vaadata, kas mõnel paarilisel on kalduvus pigem juhtida või teisele järgneda.

Hüüdke välja veel numbreid, nii et ring järk-järgult muutub, kuni lõpuks kõik paarid üksteist jäljendavad ja oma paarilist peegeldavad. Igasugune liikumine ja žestikuleerimine on lubatud, kuni paaride vahel säilib kujuteldav telg. Nimetage järk-järgult uuesti kõigi paaride numbrid, et nad seisma jääksid ja taas ringi moodustaksid.

Tegevus 2: Stseeni või lühinäidendi loomine (sellele kulub nii sessiooni sisest kui välist aega, kokkuvõttes võimaluse korral rohkem kui üks sessioon; vastasel juhul 50 minutit)

Esmalt otsustage, kui palju aega saavad noored konkreetse teema uurimiseks ja foorumiteatri stseeni kokku panemiseks. Teemaga tutvumiseks võib kasutada

erinevaid allikaid, raamatuid, ajalehti või interneti. Väikestes rühmades töötades andke noortele kas stsenaariumid ette või lubage neil pärast konkreetse valdkonna uurimist oma lugu välja mõelda. Järgnevalt mõned soovituslikud stsenaariumid globaalse kodakondsuse temaatika analüüsimiseks.

a. Sotsiaalne õiglus ja võrdsus: inimõigused / laste õigused

Paluge õpilastel tutvuda ÜRO Lapse õiguste konventsiooniga ja Inimõiguste ülddeklaratsiooniga. Paluge neil luua stseen, kus inimõigusi ei järgita.

Näide: Lily ärritub ja tülitseb sageli oma noorema õega. Tema isal on stressirohke töö ning ühel päeval, kui Lily ja tema õe vahel toimub valjuhäälna vaidlus, isa lööb Lilyt.

b. Mitmekesisus: pagulased

Innustage noori inimesi koguma fakte pagulaste teema kohta, sh korrektse terminoloogia mõistmine (varjupaiga taotleja, pagulane, migrant). Arutage, miks ja kuidas saavad inimestest pagulased ja vaidlustage võimalikud negatiivsed stereotüübid.

Näide: Klassiga on äsja liitunud Angola noormees. Ta ei räägi eriti palju eesti keelt, kuid mängib väga hästi jalgpalli. Tema meeskond võidab alati lõunavaheajal palli mängides, kuid teda ei valita kunagi kooli esindama, vaatamata osalemisele kõigis treeningutes.

c. Globaliseerumine ja vastastikune sõltuvus: kaubandus

Paluge õpilastel uurida oma rõivaste märgistust. Kus on riideese toodetud? Millisest materjalist on see valmistatud? Kust võiks see materjal pärineda? Õpilased peaksid leidma rohkem infot rahvusvahelise kaubanduse kohta ning uurima ebaõiglast kaubandust, töötamist ja praktikaid.

Näide: 13-aastane Kevin ärkab igal hommikul väga vara, et ajalehti laiali kanda. Ta kannab korraga palju ajalehti ja mõnel nädalal on tema koorem lisatellimuste tõttu kahekordne, mis põhjustab seljavalu. Kevin jääb sageli kooli hiljaks ja väsimuse tõttu on tal keskendumisraskused. Nädala lõpus teenib ta 10-tunnise tööaja eest 35 eurot. Ta vajab raha perekonna abistamiseks, sest isa on hetkel töötu.

d. Jätkusuutlik areng: keskkond

Paluge õpilastel uurida globaalse soojenemise küsimusi ja seda, kuidas keskkondlikud muutused võivad mõjutada kohalikku kogukonda. Paluge neil leida probleemidele lahendused, mida on võimalik praktikas rakendada, et aidata kaasa keskkondlike kahjude vähendamisele, nt vee säästuseadme paigaldamine tualettpoti külge.

Näide: Mitte kaugel Lee kodust asub tuumaelektrijaam. Valitsus on palunud jaama haldaval ettevõttel territooriumi piire laiendada ja lisahooneid ehitada. Kui plaan ellu viiakse, võib hävineda osa looduskaitsealast ja kohalikust pargist. Lee ja ta sõbrad on väga pahased pargi kaotamise pärast, samas kui teistel elanikel on hea meel, et noortel pole enam võimalik pargis hulkuda ja probleeme tekitada. Mis juhtub, kui elektrijaama juhid, kohalikud elanikud ja noorukid kohtuvad parki kavandatud muudatuste vastasel streigil?

e. Rahu ja konflikt

Paluge õpilastel arutleda erinevate konflikti tüüpide üle, nt verbaalne, füüsiline, vägivaldne konflikt, sõda jne. Paluge neil arutleda erinevatel tasanditel toimuvate konfliktide üle, st isiklik, kohalik, riiklik ja rahvusvaheline konflikt. Paluge neil uurida, millised mõjud võivad konfliktidel olla riikidele ja kogukondadele.

Näide: Jane ja ta koolikaaslased külastavad mõnikord pärast kooli kohalikku internetikohvikut ja istuvad aknaäärses lauas. Ühel päeval seisavad kohviku lähedal teise kooli õpilased. Jane ja ta sõprade lähenedes hakkavad nad Jane ja ta kooli kohta valjuhäälselt märkusi tegema. Nad sisenevad kohvikusse Jane ees ja istuvad aknaäärsesse lauda. Jane oma sõpradega istub mujale, kuid teine seltskond jätkab nende jälgimist ja kommenteerimist.

Session nr 5

Eesmärk: Anda noortele võimalus esitada ettevalmistatud stseenid või lühinäidendid publikule, kes kaasatakse õppetegevusse läbi foorumiteatri metoodika.

Noortel inimestel on võimalus:

- Mängida läbi olukordi, mis lõppevad kriitilises punktis;
- Arutada ja tõsta teadlikkust globaalse kodakondsuse küsimustes;
- Lüüa kaasa ja sekkuda stseenidesse osatäitjana, et püüda olukorda muuta ja positiivset lahendust leida;
- Määratleda keeruliste olukordade sekkumiskohad;
- Määratleda mitu erinevat strateegiat positiivse lahenduse saavutamiseks.

Tegevus 1: Foorumiteatri tehnika kasutamine stseenides

Paluge igal rühmal oma stseenid või lühinäidendid esitada. Seejärel paluge kõigil õpilastel hääletada, millist stseeni kasutada foorumiteatris. Kesken-
duge ühe tunni jooksul ühele konkreetsele stseenile. Kui soovite kõik stseenid läbi mängida, tuleb varuda rohkem aega. Ärge kiirustage ja kandke hoolt selle eest, et iga stseeni puhul jõutakse mitme lahenduseni. (Vt foorumiteatri juhendit ja näpunäiteid jokkerile).

Teemaarendus: kooliülene lähenemine

Hea ja praktilise alguspunktina soovime teha koolis maailmahariduse auditi, mis toob välja valdkonnad, kus kool juba toetab maailmahariduse ja maailmakodaniku temaatikat läbi igapäevase tegevuse, õppekava, õpetus- ja õppimispoliitika, samuti saab määratletakse potentsiaalsed arengukohad. Ideid foorumiteatri metoodika kasutamiseks globaalse kodakondsuse ja maailmahariduse temaatika õpetamisel koolis

- Tutvustage foorumiteatri tehnika rakendusvõimalusi maailmahariduse temaatika õppimiseks koolisisestel koolitustel.
- Korraldage Maailmakodaniku teemaõhtu ja kutsuge lapsevanemad või kohalik kogukond foorumiteatrit praktikas kogema.
- Noortel inimestel võib tekkida soov käivitada oma foorumiteatri klubi koolivälise tegevusena.

EDUCATION for
SOCIAL JUSTICE

WWW.MONDO.ORG.EE

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Materjal põhineb Commonwork Project juhendil "Using Forum theatre to explore
Global Citizenship" www.commonwork.org Fotode autor Johanna Helin /
Tõlkinud Anneli Uus / Koostanud Maailmahariduskeskus 2011